

Оживлений манекен

Ліман Френк Баум

У всьому Казковому краї не було нікого зловмиснішого за жовтого гнома Танко-Манкі. Якось по обіді він літав у місті — геть невидимий для добрих людей, сам він усе бачив добре — і побачив воскову жіночу фігуру за склом великої вітрини універмагу пана Фломана.

Воскова дама була гарно вбрана і в простягнутій лівій руці тримала картку зі словами:

ВИНЯТКОВА ЗНИЖКА! Модний костюм (імпорт з Парижа), колишня ціна — 20 доларів, НОВА ЦІНА — ВСЬОГО 19,98.

Це вражаюче оголошення притягло до вітрини натовп жіночок — вони стояли й дивились на воскову даму критичними поглядами.

Танко-Манкі тихо засміявся сам до себе тим булькітливим смішком, який завжди означає щось лихе. Потім підлетів до воскової фігури й двічі дмухнув їй на лоба.

І негайно ж лялька ожила, однак була така здивована і вражена несподіваним відчуттям, що й далі собі по-дурному стояла, дивилася на купувальниць надворі й тримала картку.

Гном ще раз засміявся та й полетів геть. Хтось інший залишився б і допоміг восковій жінці оговтатися з халепи, яка на неї звалилась, але Танко-Манкі був не такий — цей пустотливий гном подумав, що буде дуже смішно випустити недосвідчену жінку в холодний бездушний світ та й покинути її напризволяще.

На щастя, коли лялька ожила, була вже шоста вечора, і, перш ніж вона спромоглася зібратися з думками й вирішити, що робити, вийшов чоловік та опустив на вітринах жалюзі, сховавши манекени від очей цікавих купуваль-ників.

Потім продавці, касири, адміністратори та інкасатори пішли додому й універмаг було зачинено на ніч, хоч прибиральники й залишилися — мити підлогу до завтрашнього дня.

Вітрина, де стояла воскова жінка, нагадувала кімнатку, в ній збоку були маленькі дверцята, крізь які заповзав і виповзав упорядник вітрини. Тому прибиральники не помітили, що лялька, лишившись одна, впустила оголошення, сіла на рулони шовкових тканин і задумалася, хто вона, де вона і як це так сталося, що вона ожила.

Май на увазі, дорогий читачу, що, попри свій зріст та багате вбрання, попри рожеві щоки та пишне золотаве волосся, ця дама була ще геть юна — не старша, насправді, за немовля, народжене півгодини тому. Про світ вона знала тільки те, що встигла побачити краєм ока крізь скло вітрини. Про людей судила тільки з жінок, які стояли перед нею по той бік скла й обговорювали крій та модність її костюма.

Тож їй мало про що було думати, і думки йшли повільно. Тільки одне вона вирішила напевно — не лишатись у вітрині, де на неї зухвало витріщається багато жінок, навіть близько не таких гарних і добре вдягнених, як вона.

Поки вона дійшла цього важливого висновку, минула й північ, проте у великому пустельному універмазі тьмяно світило світло, тож вона виповзла крізь дверцята своєї вітрини й пішла довгим проходом, зупиняючись то тут, то там, щоб з цікавістю подивитись на пишне вбрання, виставлене по обидва боки.

Коли вона підійшла до скляного прилавка з чепурними капелюшками, то пригадала, що на головах у жінок з вулиці були схожі витвори. Тому вона вибрала капелюшок, що відповідав її уяві, й обережно прилаштувала на свої золотисті локони. Я не можу пояснити, який інстинкт змусив її подивитися в найближче дзеркало чи рівно сидить капелюшок, але вона це зробила. Капелюшок не личив до вбрання, проте бідолашка була ще дуже юна й не мала смаку добирати кольори.

Потім вона підійшла до відділу рукавичок — їх теж носили жінки з вулиці. Вона взяла пару з прилавка й спробувала натягти їх на свої негнучкі, вкриті воском пальці. Проте рукавички були малі й порвалися по швах. Вона поміряла іншу пару, і ще кілька пар. Та минуло кілька годин, поки їй нарешті вдалося натягти рукавички з малюнком у вигляді горохово-зелених дитлахів.

Далі вона вибрала парасольку від сонця з широкого й різноманітного асортименту в дальньому відділі універмагу. Не те щоб вона мала хоч найменшу гадку, нащо та парасолька потрібна, однак в інших жінок такі штуки були, тож і вона собі взяла.

Ще раз критично себе оглянувши перед дзеркалом, вона вирішила, що її вбрання тепер має завершений вигляд і, як на її недосвідчений погляд, не було помітної різниці між нею та тими жінками, що стояли перед вітриною.

Коли вона спробувала вийти з універмагу, то виявилось, що всі двері замкнені.

Воскова дама не спішила. Зі свого попереднього існування вона успадкувала терплячість. Навіть того, щоб просто бути живою й носити красивий одяг, їй поки що вистачало. Тому вона сіла на табуретку й тихо чекала світанку.

Коли вранці швейцар одімкнув двері, воскова дама проскочила повз нього й крокувала по вулиці дерев'яною, проте величною ходою. Бідолашний швейцар був такий ошелешений, побачивши, як добре відома йому воскова дама покинула вітрину і йде собі геть з універмагу, що впав додолу, наче порожня торба і не зомлів тільки тому, що вдарився ліктем об поріг. Коли він отямився, дама вже завернула за ріг і зникла.

Незрілий восковий розум говорив їй, що оскільки вона ожила, то мусить влитися у світ людей і робити те саме, що й вони роблять. Вона не розуміла, що дуже відрізняється від людей з плоті та крові і не знала, що вона — перший у світі оживий манекен і що завдячує цим любові Танко-Манкі до злих пустощів. Нетямущість давала їй упевненість у собі — хоч нічим і не підкріплену.

День тільки починався, і кілька зустрічних перехожих спішили у своїх справах. Багато-хто звертав у ресторани та харчівні, і, наслідуючи їхній приклад, воскова жінка теж зайшла в ресторанчик і сіла на табурет перед стойкою.

— Каву й булочку! — сказала дівчина з сусіднього табурета.

— Каву й булочку! — повторила лялька й незабаром офіціант поставив перед нею замовлене. Звісно, апетиту в неї не було, бо при її будові, переважно дерев'яній, їжа

була непотрібна. Але вона подивилася на дівчину й побачила, що та підносить каву до губ і п'є. Воскова жінка зробила так само і відразу ж здивувалася, відчувши, як гаряча рідина витікає між дерев'яних ребер. А ще від кави на воскових губах з'явилися пухирі, і дамі це так не сподобалося, що вона встала й вийшла з ресторанчика, не звертаючи уваги на заклик офіціанта:

— Двадцять центів, пані!

За дверима ресторанчика вона зустріла упорядника вітрин з універмагу Фломана. Чоловік був короткозорий, але угледів щось знайоме в рисах дами й чемно підняв капелюха. Воскова дама теж підняла капелюха, думаючи, що так і треба, а чоловік помчав од неї з переляканим лицем.

Потім якась жінка торкнула її за руку й сказала:

— Даруйте, мадам, але у вас на костюмі ззаду висить цінник.

— Я знаю, — сухо відповіла воскова дама.

— Колишня ціна — двадцять доларів, нова ціна

— всього дев'ятнадцять дев'яносто вісім.

Жінка здивовано глянула на таку байдужість і пішла далі.

Уздовж тротуару стояло кілька карет, і побачивши, що лялька нерішуче зупинилась, один кучер підійшов і торкнувся свого циліндра.

— Екіпаж, мадам? — спитав він.

— Ні, — не зрозуміла вона, — я з воску.

— О! — вигукнув він і подивися на неї здивовано.

— Ваша ранкова газета! — закричав хлоп-чик-газетяр.

— Моя, ти сказав? — спитала лялька.

— Аякже! "Хроніка", "Огляд", "Республіка" і "Кур'єр"! Яку хочете?

— А навіщо вони? — просто спитала воскова жінка.

— Щоб читати. У них же всі новини. Вона похитала головою і глянула на газету.

— Ця газета вся в цяточках і в плямах, і заплутана, — сказала дама. — І я не вмію читати.

— Не ходили до школи? — зацікавився хлопчак.

— Ні. А що таке школа? — запитала вона. Хлопець глянув на неї обурено.

— Тю! — вигукнув він. — Та ви ж якась лялька та й годі! — і побіг шукати вигіднішого клієнта.

— Цікаво, що він здогадався, — подумала бідолашна. — Невже я чимось таки відрізняюся від інших? Я схожа на них, намагаюся поводитись так, як вони, а хлопець усе одно назвав мене лялькою — мабуть, я поводитися дивно.

Ця думка трохи її схвилювала, але вона зайшла за ріг і побачила трамвай на зупинці, в який заходили люди. Воскова дама, і досі вважаючи, що має поводитись, як інші, теж зайшла в трамвай і тихо сіла в кутку.

Через кілька кварталів до неї підійшов кондуктор і сказав:

— Плата за проїзд, будь ласка!

— А що це таке? — безневинно спитала вона.

— Оплатіть проїзд! — нетерпляче сказав чоловік.

Вона тупо на нього витріщилася, намагаючись збагнути, що йому треба.

— Швидше! — загарчав кондуктор. — Або платіть, або виходьте!

Вона й тепер не зрозуміла, і він грубо вхопив її за руку й змусив устати. Та коли його пальці відчули тверде дерево, з якого було зроблено її руку, кондуктор здивувався. Він нагнувся й глянув їй у лице — й побачив віск замість живої плоті. Зарепетувавши зі страху, кондуктор вискочив з трамвая й чкурнув геть — так, наче побачив привида.

Інші пасажери теж закричали й повистрибували з трамвая, подумавши, що буде зіткнення. Вагоновод, відчувши, що діється щось погане, вчинив так само. Воскова дама, бачачи, що всі тікають, вистрибнула з вагона остання й опинилась перед іншим трамваем, що на повній швидкості йшов з протилежного боку.

Вона почула з усіх боків крики перестороги, та, перш ніж збагнула небезпеку, трамвай її збив і протяг півкварталу.

Коли він нарешті зупинився, полісмен поліз і витяг її з-під коліс. Вбрання на ній було подерте й замащене. Лівого вуха не стало зовсім, і лівий бік голови вдавило всередину. Проте вона швиденько звелась на ноги й спитала, де її капелюшок. Якийсь чемний добродій уже його підняв, і коли полісмен вручав капелюшка дамі, то помітив велику дірку у неї в голові, крізь яку виднілася порожнеча. Бідолашний так затрусився з переляку, що аж коліна стукались одне об одне.

— Ой, мадам! Ви ж мертва! — ахнув він.

— Що означає "мертва"? — спитала воскова дама.

Полісмен задрижав ще дужче й витер піт з лоба.

— Така, як ви! — простогнав він. Зібралася юрба й дивилася на даму спантеличено. Нарешті літній добродій вигукнув:

— Тьху! Вона ж воскова!

— Воскова! — луною відгукнувся полісмен.

— Отож-бо. Вона манекен, з тих, що ставлять у вітринах, — пояснив літній чоловік.

Присутні закричали:

— Ай справді! Так і є! Вона манекен!

— Ви манекен? — суворо запитав полісмен. Воскова дама не відповіла. Вона злякалася,

що потрапила в біду, і юрба роззяв її тривожила.

Раптом чистильник взуття спробував розв'язати проблему, сказавши:

— Ви всі помиляєтесь! Хіба манекени говорять? Хіба манекени ходять? Хіба манекени живі?

— Цитьте! — буркнув полісмен. — Дивіться сюди! — І вказав на дірку в даминій голові. Хлопець-газетяр зазирнув, зблід і засвистів, щоб не дрижати.

Прибув другий полісмен, і після короткої наради було вирішено доставити дивне створіння у відділок. Полісмени викликали заґратовану поліційну карету, допомогли пошкодженій восковій дамі залізти всередину й повезли її у відділок. Там полісмени замкнули її в камері й побігли доповідати інспекторові Маґґу про дивовижну подію.

Інспектор Магґ поганенько поснідав, і настрої у нього був не дуже гарний. Тому він заревів і накинувся на нещасних полісменів, кажучи, що вони самі манекени, якщо розказують такі казки людині зі здоровим глуздом. А ще натякнув, що вони з ночі чогось хильнули.

Полісмени намагалися пояснити, проте інспектор Магґ не слухав. Вони ще сперечалися, коли прибїг пан Фломан, власник універмагу.

— Пане інспектор, негайно дайте дюжину детективів! — закричав він.

— Навіщо? — запитав Магґ.

— Одна воскова дама втекла з мого універмагу і прихопила з собою костюм за дев'ятнадцять доларів дев'яносто вісім центів, капелюх за чотири двадцять три, парасольку від сонця за два дев'ятнадцять і пару рукавичок за сімдесят шість центів! Заарештуйте її!

Коли він замовк, щоб віддихатися, інспектор подивився на нього з люттю й подивом.

— Усі подуріли одночасно? — запитав він єхидно. — Як могла втекти воскова лялька?

— Не знаю. Але ж утекла. Коли швейцар уранці одімкнув двері, то побачив, як вона вибігає.

— Чого ж він її не зупинив? — спитав Магґ.

— Бо дуже злякався. Але вона вкрала моє добро, ваша честь, і ви повинні її заарештувати!

— проголосив крамар.

Інспектор якусь мить думав.

— Порушити проти неї справу не можна,

— сказав, — бо нема закону проти манекенів-злодіїв.

Пан Фломан гірко зітхнув.

— Тобто пропав костюм за дев'ятнадцять дев'яносто вісім, і капелюх за чотири двадцять п'ять, і...

— Аж ніяк, — перебив інспектор Магґ. — Поліція нашого міста завжди діє швидко й точно в обороні наших достойних громадян. Ми вже заарештували воскову даму, й вона сидить під замком у камері номер шістнадцять. Можете піти й забрати своє майно, якщо хочете, та перш, ніж писати на неї заяву про крадіжку, пошукайте закон, який можна застосувати до манекенів.

— Та мені, — сказав пан Фломан, — аби забрати костюм за дев'ятнадцять дев'яносто вісім і...

— Ходімо! — перебив полісмен. — Я проведу вас до камери.

Та коли вони зайшли в камеру № 16, то знайшли тільки неживу ляльку, розпростерту на підлозі. Віск на ній потріскався й поплив, голова була поламана, а вигідний костюм весь запилужений, замащений і подертий. Це зловмисний Танко-Манкі пролітав мимо, ще раз дихнув на бідолашну воскову даму і її коротке життя тієї ж миті урвалося.

— Як я собі й думав, — задоволено відкинувся в кріслі інспектор Магґ. Я весь час знав, що це шахрайство. Часом здається, що світ збожеволів, і тоді потрібна врівноважена людина зі здоровим глуздом, щоб повернути всіх до тями. Манекени — це дерево і віск, і більше нічого в них немає.

— Може, взагалі воно й так, — прошепотів сам до себе полісмен, — але цей манекен був як живий!"